

Teach as you preach: het weekjournaal

Janneke Geursen

Context

Binnen de Universitaire Lerarenopleiding verzorg ik als lerarenopleider zes colleges rond het ontwerpen van onderwijs. Studenten van alle schoolvakken zitten bij elkaar en werken gedurende deze collegereeks aan hun eigen lesontwerpen en leren deze te verdiepen en verantwoorden. Thema's: doelen, beginsituatie, activerend lesgeven, samenwerkend leren, toetsing en evaluatie. Ik heb deze collegereeks samen met een collega opgebouwd en wij blijven hem samen ontwikkelen. Onze visie is dat er niet één manier van ontwerpen goed is, maar dat een docent moet weten uit welke aanpakken hij/zij kan kiezen en dat bewust en met kennis van zaken doet (Crowe, A. & Berry, A. (2007), *Teaching Prospective Teachers about Learning to Think like a Teacher: Articulating our Principles of Practice*. In T. Russell and J. Loughran (Eds.), *Enacting a Pedagogy of Teacher Education: Values, Relationships and Practices*. Routledge). We kiezen er nadrukkelijk voor om geen hoorcolleges te geven, maar interactieve bijeenkomsten te verzorgen waarin theorie weliswaar een belangrijke rol speelt, maar altijd gekoppeld wordt aan hun ervaring, inzichten en lespraktijk. Wij baseren ons daarbij o.a. op inzichten van Swennen, Korthagen, Lunenberg en Loughran.

Het is voor mij als opleider zeer belangrijk om een voorbeeld te zijn voor studenten en mijn eigen opleidersgedrag te expliciteren. (Swennen, J.M.H., Korthagen, F. A. J. & Lunenberg, M.L. (2004). *Congruent opleiden door lerarenopleiders. VELON Tijdschrift (2). 19-27*). Dit doe ik tijdens het college door regelmatig uit mijn rol van docent te stappen en studenten vragen voor te leggen als: Waarom zou dit onderwerp nu aan bod komen? Waarom denken jullie dat ik ervoor gekozen heb om deze activiteit in tweetallen te doen? In het laatste college van de reeks leg ik ze letterlijk een eigen lesontwerp voor, met de vraag: hoe zou ik deze opzet kunnen verantwoorden? Welke vragen zou jij mij kunnen stellen? Wetende dat studenten zich theorieën ook eigen moeten maken en dat daarbij hun al bestaande opvattingen en ervaringen een grote rol spelen, vraag ik ze om de nieuwe input voortdurend te koppelen aan hun persoonlijke praktijk. Aan het begin van de reeks formuleren studenten een eigen leervraag die ze op hun naambordje schrijven. Elk college vraag ik ze hun vraag voor zich te nemen, zodat ze met een specifieke focus het college ingaan. Aan het eind van het college noteren ze wat ze ten aanzien van hun vraag hebben opgestoken.

Weekjournaal

Sinds vorig jaar houd ik daarnaast een weekjournaal bij: een openbare reflectie op de colleges. Een Canadese collega deed mij op een Self Study Congres dit idee aan de hand. Zij baseerde zich daarbij op de dissertatie van Amanda Berry: *Tensions in Teaching about Teaching: Understanding practice as a teacher educator* (2007). Dit journaal stuur ik naar de studenten uit die collegereeks. Zij bepalen zelf of ze het willen lezen en/of erop willen reageren.

Een voorbeeldfragment :

Het eerste college in een nieuwe reeks ontwerpcolleges. Wat anders is, is dat deze groep uit 40 mensen bestaat en we daardoor naar een ander lokaal moeten uitwijken. Eigenlijk vind ik het wel leuk: het maakt dat ik niet vanzelf in routines kan vervallen, maar moet onderzoeken wat de groepsgrootte voor mijn ontwerp betekent. Hoe zorg ik ervoor dat ik iedereen leer kennen, niet in hoorcolleges verval "omdat dat sneller gaat" en kan peilen wat er overkomt en wat extra aandacht behoort?

Ook goed voor studenten om met mij te ervaren hoe activerend leren vorm kan krijgen in grotere groepen, zij hebben immers altijd grote groepen leerlingen voor zich.

Ik houd me meer dan andere keren bezig met de "beginsituatie".

Omdat ik maandag niet verrast wil worden door de omstandigheden in het lokaal ga ik vrijdagmiddag al even kijken. Prima apparatuur, gelukkig een "platte zaal" waardoor de afstand tussen mij en hen niet zo groot is als ik had gevreesd en ruimte om te bewegen.

Ook genoeg ruimte om met elkaar te overleggen en zelfs om door het lokaal te lopen zonder dat dat erg op hoeft te houden. Ik besluit in de werkvormen niets aan te passen. (...) Het wordt me al direct duidelijk dat het inderdaad lang zal duren voor ik iedereen foutloos bij naam kan noemen. Het scheelt ook dat ik nu niet de leervraag aan de naam kan koppelen in mijn hoofd, of iets kenmerkends uit de Starter, simpelweg doordat het teveel mensen zijn (kan ik theoretisch onderbouwen in college 2 😊). Accepteren dus maar, ook zonder naam kan je contact leggen (weekjournaal 7 september 2010).

Inmiddels is het journaal voor mij heel belangrijk geworden. Niet alleen ervaar ik het als goede manier om te reflecteren op mijn eigen onderwijspraktijk: door het te delen met studenten geef ik invulling aan mijn opleidersrol. Zo maak ik zichtbaar dat ook mijn colleges Ontwerpen van Onderwijs zijn en ook ik keuzes maak tijdens de voorbereiding die tijdens de uitvoering goed of minder goed kunnen uitpakken. Ook ik trek daaruit conclusies voor de toekomst. Zo laat ik zien dat je altijd in ontwikkeling blijft, ook als ervaren opleider.

Een reactie van een student laat zien dat dit als geruststellend werd ervaren: *"Ik vond het ook fijn om te lezen dat zelfs bij jou niet alles naar wens verliep. Dat maakte dat ik me niet al te veel zorgen maakte als ik zelf net een minder goede les had gegeven: het overkomt Janneke ook". (student in slotenquête)*

Dat studenten die dubbele bodem niet alleen herkennen, maar dat mijn reflectie hen ook aanzet tot reflectie op hun eigen onderwijs, blijkt uit het volgende voorbeeld.

"Daarnaast is het heel zinnig om te lezen hoe de docent de les ontworpen heeft, omdat dit me heeft laten zien hoe twee perspectieven op eenzelfde les elkaar kunnen aanvullen. De colleges heb ik immers vanuit de rol van de leerling ervaren. Door het weekjournaal wordt mijn eigen ervaring aangevuld vanuit het perspectief van de docent. Dit heeft me doen beseffen en ervaren hoe belangrijk en leerzaam het is om me bij het ontwerpen en geven van lessen ook in mijn leerlingen te verplaatsen". (studente in slotenquête)

Mijn reflecties kunnen dieper gaan dan ik me tijdens college vaak kan veroorloven. Wil ik in college de "flow" niet onderbreken, dan is het beter niet te lang stil te staan bij vragen als :Wat zegt het over mij dat ik het zo vervelend vind dat ik de namen nog niet ken? In het weekjournaal kan ik dat soort inzichten wel delen, waardoor ik niet alleen de kans krijg om mezelf persoonlijker te laten kennen, hetgeen de band met studenten ten goede komt, maar ook de onderwijservaring blijkt te verdiepen.

"Het is voor sommigen van ons (...) even wennen om begrippen aangeboden te krijgen d.m.v een doe-het-zelfopdracht omdat "we" gewend zijn om eerst een theorie aangeboden te krijgen en dan de verschillende visies erop, waarna een soort kritisch perspectief zou moeten ontstaan. Een eerste reactie die ik weleens ervaar en hoor is dat "men" denkt "Waarom wordt het begrip niet meteen uitgelegd?". Ik denk echter niet dat het daarom draait. Doordat ik tijdens het college vanuit verschillende invalshoeken zelf bezig ben geweest met de drie begrippen (aandacht richten, beginsituatie peilen en voorkennis activeren JG) heb ik ze...

- onhouden

- geïnternaliseerd

- gecombineerd met andere leerstof en ervaringen

- kritisch bekeken.

Je had de begrippen in 5 minuten kunnen uitleggen, maar dan waren we bij de praktische toepassing ervan op problemen gestuit, als het al was blijven hangen". (reactie van student M op weekjournaal 14 sept 2010)

Het weekjournaal biedt mij ook de mogelijkheid om de gezamenlijke opgedane leerervaringen achteraf te duiden en/of theoretisch van commentaar te voorzien.

Dacht ik aan het eind van het college van afgelopen maandag met name: waarom geef ik zo'n bizar voorbeeld over de naturalistische manier van leren van mijn buurjongetje (zie PS), nu denk ik...hoe zorg ik ervoor dat ik de volgende keer het college-onderwerp de ruimte kan geven dat het verdient. Terwijl ik dit schrijf realiseer ik me dat dit het verschil illustreert tussen reflection-in-action en Reflection- On-action:dingen die je direct registreert en misschien ook duidt, zelfs terwijl je bezig bent en zaken waar je even over na moet denken voor je je realiseert wat er precies gebeurde (Schön) (weekjournaal 20 sept 2010).

Door de reacties van studenten krijg ik meer feedback op mijn eigen handelen dan voorheen het geval was en heb ik dus een extra evaluatiemiddel in handen. De geschreven eigen reflecties inclusief de reacties van studenten bieden mij uitstekend self studymateriaal, waardoor het makkelijker wordt mijn eigen ontwikkeling te sturen en duiden.